

کتیبت کتیب له بن باخه‌ل و تاربان دهدا و شیعریان دمخویندهوه. ئیستا که بیر لهو وینهیه دهکهسهوه، دهزانم که هیمن مرۆفیکی ته‌نیا بوو، جیاواز بوو، ئەموش پیناسیه‌یه بۆ شاعیر و نووسەرێک، که له گه‌ل هه‌مووشت کۆک نه‌بوو. هیمن نه‌یده‌توانی کۆک بێ له گه‌ل پارچه پارچه‌بوونی و لاته‌که‌ی، نه‌یده‌توانی کۆک بێ له گه‌ل شه‌ریی عالمی، نه‌یده‌توانی کۆک بێ له گه‌ل حکومه‌ته‌کانی ناوه‌ندی په‌له‌وی، نه‌یده‌توانی کۆک بێ له گه‌ل بیه‌شی و بیه‌می گه‌له‌که‌ی، به‌لام کۆک بوو له گه‌ل کۆمه‌له‌ی ژیا‌نه‌وه‌ی کورد، کۆک بوو له گه‌ل کۆماری کوردستان، نا‌کۆک بوو له گه‌ل ڕووخانی کۆشکی ئاواتی، نا‌کۆک بوو له گه‌ل هه‌لواسینی سه‌رداره‌کانی، نا‌کۆک بوو له گه‌ل ئەو کۆمه‌لگایه‌ی خۆی له په‌خسیریییدا ده‌هێنێته‌وه و خۆی پێده‌گرێ. شیعیر و په‌خشانه‌کانی ره‌نگدانه‌وه‌ی کۆکبوون و نا‌کۆکبوونی شاعیره لهو سه‌رده‌مانه‌ی تێدا ژیباه.

هیمن ئیستا ده‌خویندرێته‌وه و ئاوری لێده‌درێته‌وه. به‌لام پانتای کارتێکردنی هیمن و جیهانی شیعیری، هونه‌ری، زمانی ئەو له کوردستان به‌ گشتی و له ڕۆژه‌لات چهنده به‌رینه، نازاندی. هیمن چهنده به‌ کرمانجی، هه‌ورامی، زازا هه‌یه و هیمن به‌ زمانه‌کانی ناوچه و ئوروپایی چهنده هه‌یه، نازاندی. هیمن چهنده له زانستگاکان و خویندنگه‌کان حزووری هه‌یه و چهنده بۆته بابته‌ی لیکۆلینه‌وه‌ی خویندکاران و چهنده له زانستگاکانی ده‌روه‌ی کوردستان بۆ وینه زانستگاکانی ئوروپا که کورسی زمان و ئەده‌بیاتی کوردیان هه‌یه، بۆته بابته و ئاوری لێدراوته‌وه و چهنده ده‌خویندری، نازاندی.

له مه‌ر تێگه‌یشتنی ناشتیخوایی و پیکه‌مه‌ژبانی گه‌لان، هومانیزم و نازاندنه‌ندیشی، که له پرسیره‌که‌تاندا هاتوه. هیمن هه‌رچهنده ده‌لی "لاشه‌رم" و ده‌میۆ له "پال چیا به‌ نازادی پال داته‌وه"، به‌لام "چه‌ک و مستی ناسنین" یشی گه‌ره‌که بۆ وه‌رگرنتی نازادی. له سه‌رده‌می کۆمار هه‌رچهنده باس له "برایه‌تی کورد و نازه‌ری" ده‌کات به‌لام ئەو هه‌جمه‌ی که "سه‌قز و سه‌رده‌شت و سا‌بل‌اخ و سه‌نه‌ی لێده‌کاته غه‌رقی خوین و سینی تری بۆ سه‌وت سین" لێداوا ده‌کات، به‌ برای خۆی نه‌زانیهوه. هیمن پاش ئەوه‌ی له گه‌ل چهنده که‌سی دیکه له لایه‌ن کۆنه هاورێکانی خۆی راده‌ستی حکومه‌ت ده‌کری، له ورمی ده‌کرێته مووچه‌خۆری هه‌مان هه‌جهم، که داوای سه‌وت سینی لێده‌کرد. لێرده‌دا ئەو قسه‌ی خۆی ده‌بی وه‌بیر به‌ئینه‌وه که "سه‌رده‌م" له ژبان و هه‌لبێژاردنی ئەودا ده‌وری گیراوه. هیمن وه‌ک چۆن پێشتر باس کرا که له ده‌روونی خۆی و شیعیره‌کانیدا نازاد بووه، له ژبانی رێئالی خۆیدا نازاد نه‌بووه و به‌گه‌ره به‌ پینی بارودۆخ "مامه‌له‌ی کردوه، ئەوه له "سه‌رده‌می" جیا‌بوونه‌وه‌ی په‌یره‌وانی کۆنگره‌ی چواری حزبی دیموکراتیش خۆی ده‌رخستوه. واته به‌ رێگایه‌کدا ڕۆیشته‌وه که ره‌نگه‌ رێگای هه‌لبێژاردنی ئەو و به‌ر و هه‌ست و باوه‌ری نه‌بووی.

به‌ کورتی هیمن له‌ بواری سیاسی و هه‌لبێژاردنی سیاسی و حزبی و مامه‌له‌ی سه‌رده‌م، هه‌مان هیمنی ناو شیعیره‌کان نییه، هیمنیکی باوه‌رمه‌ند و پشت ئەستووری ناو شیعیره‌کانی نییه. ئەوه ژماره‌یه‌کی تریش له شاعیران و نووسه‌رانی کورد ده‌گرێته‌وه. هه‌ر بۆیه تێگه‌یشتن له ناشتیخوایی، هومانیزم، پیکه‌مه‌ژبانی گه‌لان و نازاندنه‌ندیشی، لای هیمن رۆمانسیستییه، هه‌تا فه‌لسه‌فی!

که‌مال عه‌لیدوست: ئیمه نه‌زانین که هیمن له‌ رێگه‌ی به‌ره‌مه‌که‌نیه‌وه، چ له‌ رووی بایه‌خدان به‌ پرسه‌ نه‌ته‌وه‌ی و چ له‌ رووی به‌ره‌ودان به‌ یه‌کسانیه‌وه‌ی نیوان ره‌گه‌زه‌مان و به‌گه‌زداچوونه‌وه‌ی نادا‌په‌روه‌ری کۆمه‌لایه‌تی، که له‌ ژبانی مندالی و مێرمندالی خۆیدا ره‌نگی داوته‌وه و له‌ بیه‌یدا په‌نگی خواردۆته‌وه (گه‌رچی ئەو له‌ بنه‌مه‌لایه‌کی ده‌ست‌ڕۆیشته‌وه و خاوه‌ن پێگه‌ی کۆمه‌لایه‌تی چاوی به‌ ژین پشکووتبوو)، وه‌ک شاعیره‌کی نه‌ته‌وه‌ی به‌ مه‌یلی سۆسیالیستییه‌وه‌ نه‌نوینی. ئەمه له‌ ره‌وتی خه‌باتی سیاسی گه‌لێکدا که هێشتا ژێرده‌سته و خاوه‌ن کیانی سه‌ربه‌خۆی خۆی نییه، ئەکرێ مێتۆدیکی به‌رحه‌ق و کارا بێت؛ به‌لام به‌ گه‌شی ئەم په‌یوه‌ندییه چۆن نه‌بینن و شوێنه‌نجه‌ی هیمن له‌ بواریاندا که ناما‌زیه‌یان پێدرا، چۆن ئەوانین ده‌ست‌نیشان بکه‌ین، پێوه‌ریکی خاوه‌ن بنه‌مای توێژینه‌وه‌ی بابه‌تیه‌یه‌که‌م به‌دی ئەکه‌ن؟ گه‌ر به‌لێ، نا‌کامه‌که‌ی چۆن نه‌بینن؟

برایم فه‌رشی: مه‌رج نییه یه‌کسانیه‌وه‌ی نیوان ژن و پیاو به‌ ئیدئۆلۆژییه‌کی تابه‌ته‌وه‌ گری بدری. له‌ شیعردا و له‌ شیعری شاعیرانی کورد، له‌وانه هیمن تیکه‌لای نیوان فه‌کرمان و قوول نه‌بوونه‌وه‌ی فه‌کرکی بوونی هه‌یه و ئیمه به‌ ده‌گه‌من شاعیری کورد په‌یدا ده‌که‌ین که شاعیری چین و چینی تابه‌ته و ئیدئۆلۆژی ده‌روه‌ی تێگه‌یشتنی ئایینی بی. کاتیک له‌ نازادی و یه‌کسانی و به‌رابه‌ری قسه ده‌کرێ، ئیمه ناتوانین تۆر‌یه‌کی ڕوون، فه‌لسه‌فه‌یه‌کی دیار، له‌ پشت شیعیره‌کان په‌یدا بکه‌ین. له‌ لای شاعیرانی کلاسیک و ژماره‌یه‌کی زۆر نوێخواز، کوردایه‌تی له‌ نابین جیا نه‌کراوته‌وه و

ناسیۆنالیسم له شیعری شاعیران له بازنه‌ی هه‌ست دهرنه‌چووه. شیعەر هاندەر بووه، بیروهرزساز نه‌بووه. له پشت شیعەر هه‌کان فه‌لسه‌فه و شاعیری فه‌لسه‌فی نابیندری.

له بنه‌ره‌ندا کۆمه‌لگای کوردستان و ولاتانی ناوچه، کۆمه‌لگای پێشکه‌وتنی سه‌نه‌تی، ئابووری، زانستی، فکری، فه‌لسه‌فی نه‌بوون و پشتنه‌ستوو به رفۆرمی نایینی - فکری و رۆشه‌نگه‌ری نیین و سه‌رجه‌م رۆاله‌تیکی که له ناوچه‌یه ده‌بیندری، رۆاله‌ت و سه‌مایه‌کی رۆکه‌شی وه‌رگیراو و هاوردیه. کوردی بی کیان و بی داموده‌زگا و دور له تیگه‌یه‌شتنی هه‌مه‌گیریی نه‌ته‌وه‌یی و نه‌شته‌مانی، له بازنه‌ی خۆیدا قه‌تیس ماوه‌ته‌وه، به شاعیر و نووسه‌رانیه‌وه. شاعیران ته‌نیا کۆمه‌لگای خۆیان و فه‌رق و جیاوازیه‌کانی ناو کۆمه‌لگای خۆیان و ده‌ور و به‌ریان ببنیوه و له بازنه‌وه دهربازی بازنه‌ی ئینسان به گشتی، ناشتی به گشتی، هۆمانیسم به گشتی، یه‌کسانی به گشتی و نازادی به گشتی نه‌بوون. له بنه‌ره‌ندا شاعیر و نووسه‌ری کورد هینده گرفتاری نازار و خولیا و خه‌ون و ئاواته‌کانی خۆی بووه، نه‌په‌رژاوته دهره‌وه‌ی خۆی. هه‌مین که له شه‌ست و پینجسال ته‌مه‌نی جگه له سه‌رده‌می مندالی و مه‌رمندالی، دهره‌تی ناسایش و نازادی و ناشتی بۆ نه‌رخساره، یه‌کسانی و به‌رابه‌ری و نازادی بۆی بۆته نیازی خۆی و خه‌لک و کۆمه‌لگا. ئه‌وه نیازه بووه که هه‌مین ژبانی خه‌لکه‌که‌ی بنووسینه‌وه، ریک وه‌ک کاری به‌یتیه‌ز هه‌کان که له سه‌ده و هه‌زاره‌کان بوونه‌ته راوی و رپواته‌گه‌ری به‌سه‌ره‌ات و رووداوه‌کان، شاعیرانیش هه‌روا. بیرکردنه‌وه‌ی قوول، کات، ناسایش، ناشتی و کۆمه‌لگایه‌کی ئارامی گه‌رمه‌که، نه کۆمه‌لگای هه‌مین ئارام بووه، نه هه‌مین و شاعیرانی وه‌ک ئه‌و ناسایش و کاتیان هه‌بووه و نه شیعەر ئه‌و په‌یمانیه بووه، بۆ پێوانی بیروهرزی قوول.

گه‌ر دیسان بگه‌رمه‌وه بۆ په‌سه‌ره‌که‌تان. نه‌ته‌وه‌یه‌بوون به مانای بیه‌یه‌بوون به مه‌سه‌له‌کانی کۆمه‌لایه‌تی نییه، به مانای چاوپۆشی له مافی کریکار و زه‌مه‌ته‌که‌ش، ژنان و مندال و لاو نییه. ئه‌وه مه‌سه‌له‌ی قانون و مه‌سه‌له‌ی مامه‌له‌کردن له گه‌ل مافی نه‌ندامانی نه‌ته‌وه‌یه، که باسکردنی له شیعردا، نابیه‌ته به‌ها بۆ پیناسه‌ی شاعیری چینه‌یه‌تی. نه‌ته‌وه‌یی بوون و میلی بوون مانای به‌شه‌داری هه‌موو چین و توێژ و نه‌ندامانی کۆمه‌لگا و پاراستنی مافیانه. ئه‌وه چۆن له به‌رنامه‌ی حزب و حکومه‌ت و ده‌وله‌ته‌کاندا جیده‌کریته‌وه، باستیکی سیاسیه. هه‌مین شاعیری یه‌ک چین و توێژی تاییه‌ت نه‌بووه. مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یی و چینه‌یه‌تی بۆ نه‌ته‌وه‌یه‌ک که هه‌شتا ژێرده‌سته‌یه و ده‌وله‌تی نه‌ته‌وه‌یی خۆی نییه، باستیکی سیاسیه، که هه‌مین به‌ر په‌سه‌ری و لاندانه‌وه‌ی نییه، ئه‌و له ریگای شیعره‌که‌یه‌وه، خۆینه‌ر له بارودۆخی ژبانی خه‌لک و رووداوه‌کان و به‌سه‌ره‌اته‌کان ئاگادار ده‌کاته‌وه، وه‌ک باس له چۆنیه‌تی ژبانی خه‌لک به‌ر له کۆماری کوردستان، له سه‌رده‌می کۆمار و دای رووخانی کۆمار. هه‌مین لێزه و له‌وه‌ی راوی رووداوه‌کانه، به‌لام نابیه‌ته رۆژنامه‌نووسی رۆژانه.

له سه‌رده‌می رزگاری نه‌ته‌وه‌یی، ناگرئ بی مافی و سه‌پاندنی مافی لایه‌تیکی، چینیکی به سه‌ر چینیکی دیکه‌دا به‌سه‌پیندری. هه‌مین و هه‌ر شاعیر و نووسه‌ریک له هه‌ر سه‌رده‌می‌که‌دا بۆی هه‌یه، باس له گرفته‌کان و نیاز و پێداویستی نه‌ته‌وه به گشتی و چین و توێژه‌کانی کۆمه‌لگا بکات، ئه‌وه نه‌رکی سیاسه‌ت و ده‌زگای سیاسی، حزبی و حکومه‌تییه، چاره‌ی گرفته‌کان بکات. ئه‌رکی هونه‌رمه‌ند و شاعیر و نووسه‌ر پێشگۆی خه‌ستی مافی چین و توێژ و گرووی کۆمه‌لایه‌تی به هۆی سیاسی نییه. هه‌مین به تاییه‌ت له سه‌رده‌می خۆی که مێدیا وه‌ک ئیستا له گۆریدا نه‌بووه، له ریگای شیعەر و په‌خشانه‌ری زیاتر له خۆی وه‌سته‌و گرتوه.

که‌مال عه‌له‌یدۆست: په‌یه‌ه‌ندی نیوان هونه‌ر و سیاسه‌ت له زۆربه‌ی قوناغه‌کانی مێژوودا و له زۆر شوینی گۆی زه‌وی، په‌یه‌ه‌ندی و لیکه‌اله‌تیکی بیه‌گرفت نه‌بووه و رهنه‌گه ئه‌وه‌ندی سیاسه‌ت و ده‌سه‌لاتی سیاسی که‌لکی له هونه‌ر و که‌سه‌یه‌تییه ئه‌دیبه‌یی و هونه‌ریه‌کان وه‌رگرتوه و وه‌رته‌گرئ؛ هۆنه‌ران، ئه‌دیبان و ئه‌که‌ته‌ره‌کانی ئه‌م بواره به پێچه‌وانه‌وه له‌م تیکه‌اله‌ن و په‌یه‌ه‌ندییه که‌لک وه‌رنه‌گرن، بگه‌ر ته‌نانه‌ت مه‌ودا و سنووری نه‌ندیشه و به‌یانیان به‌ته‌سه‌ک بکه‌نه‌وه. مامۆستا هه‌مین شاعیری میلی و خۆشه‌ویستی گه‌له‌که‌ی بوو، هاوکاتیش بۆ ماوه‌ی ده سال له ریه‌ری حیزبی دیمۆکراتدا بوو، به کۆتایی و داڕانه‌تیکی جینی تیرامان و په‌سه‌ره‌وه. ئه‌زانم ئیوه جگه له‌وه‌ی که له باری ئه‌دیبه‌یدا خاوه‌ن پێشینه و نه‌مونه‌تیکی زۆرن، گه‌لیک جار به تیروانینی کۆمه‌لناسانه‌وه رافه‌ی ئه‌م په‌یه‌ه‌ندی و په‌سه‌ته‌ن کردوه و خاوه‌ن هه‌لوێستن، بۆیه پێم خۆشه بۆچوونتان له‌م په‌یه‌ه‌نده‌دا به گشتی و ئه‌وه‌ندی ئه‌گه‌رمه‌ته‌وه سه‌ر مامۆستا "هه‌مین"یش وه‌ک نمونه‌یه‌کی به‌ر چاوی ئه‌م لیکه‌اله‌نه له کۆمه‌لگه‌ی کوردیدا، گه‌رچی نمونه‌ی هاوشیوه‌ی دیکه‌ش هه‌ن، به‌سه‌ر.

پرایم فه‌رشی: رهنه‌گه مه‌به‌ستی ئیوه، هونه‌ر و حزب بی. راسته ئه‌مه به تاییه‌ت پاش شۆرشێ ئۆکتۆبه‌ری شووره‌وی، کاری کرده سه‌ر نووسه‌ر و شاعیر و ئیته‌له‌ه‌که‌توئیل و فه‌یله‌سووفه‌کان که له حزبه‌کانی کۆمونیست و سوسیال دیموکرات

زمان، به لایه‌چاوغرتنی سی توخمی سهرمکی ههست، خهپال و هزر بۆ شیعەر له لوتکه‌دایه. زمانیش ههر له سهره‌تای ناویته‌بوونی به جیهانی ئه‌دمب تا دابرائی له خهباتی ئاشکرا و ریکخراوهیی و دواروژمه‌کانی ژبانی وهک سهرنوسهری گوڤاری "سروه"، ده‌غده‌غه و خهمی بالای بووه. گهر بمانه‌وی سهرنجی چالاکانی به‌دروسته‌ی بواری ئه‌دهبی هوقوناغ و پاش خووشی به‌دین، ههست ئه‌که‌م له زۆربه‌یاندا هیندیک هین، به تاییهت له پرووی خوشه‌ویستی بۆ زمان و بایه‌خدان پیتی به‌دی ئه‌کریت. ئیوه ئه‌م پرسه چۆن ئه‌بینن و هین له خوتاندا چه‌نده ناماده‌یه؟

برایم فهرشی: هین شاعیره، شاعیریکی به توانا، زمان خوش، وشه جوان، نیماژخولقینهر. زمانی هین، ههست و جوانیپه‌رهستی و جوانیناسی و جوانیده‌برینی هین له شیعەر و په‌خشانێ کوردی-دا بۆته مالی زۆر کهس و گهلنیک نووسهر و شاعیر خویان له ماله‌دا دیتوته‌وه و تیدا هه‌ساونه‌ته‌وه و ئوتراغیان تیدا کردوه، منیش ژوانی شه‌ و رۆژانم له گهل شیعەر و په‌خشانه‌کانی بووه و شانۆنامه‌ی "کۆشکی ئاوات" به‌ره‌می ژوانی یه‌ک له شه‌وانه هه‌تا به‌یانیه که ره‌نگدانه‌وه‌ی کۆماری کوردستانه، به پیتی شیعهره‌کانی هین موکریان. کاتی خوی له ناوه‌ندی شانۆی کۆچهر ژبان و به‌ره‌مه‌کانیمان کردۆته چیرۆکه په‌خشان که وهک کتییی ده‌نگ له تویی کاسیت و سی دی به ده‌نگی عه‌لی عه‌بباسی و ئیژه‌ری رادیوی کوردی تاران، بلاو کراوته‌وه. ئه‌وه‌ی هین چه‌نده له مندا هه‌یه نازانم. به‌لام زمانی هین، سواره، قزلجی، په‌شبو، مه‌له‌کشا و کهسانی تر لام شیرینه و چیرم پیده‌به‌خشن، ئه‌وه‌ش چیریکه که له زمانی کوردی وه‌ریده‌گرم.